

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ

МРИЧКО Наталія Іванівна - здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ, суддя Львівського окружного адміністративного суду

УДК 342.565.4(477)

Даная стаття посвящена принципам деятельности административного суда. Проанализировано и рассмотрено положения отдельных нормативных актов, определены принципы деятельности акционерного суда.

Ключові слова: *принципи, принципи діяльності адміністративного суду, адміністративний суд, принцип законності, принцип гласності.*

Відповідно до положень Основного Закону в Україні права та свободи особи й громадянина визнаються найвищою соціальною цінністю [1]. Для подолання протиправних проявів та чинників, які унеможливають їх належну реалізацію, законодавець судову гілку влади наділив виключними повноваженнями щодо прийняття рішень встановлення вини чи невинності особи, а також повноваженнями щодо обрання заходів впливу та ін. Повсякденна діяльність адміністративного суду нерозривно пов'язана із обмеженням законних прав та інтересів фізичних та юридичних осіб, а відтак належне правове регулювання вказаної діяльності є дуже важливим.

Вказані положення свідчать про важливу роль правого регулювання діяльності адміністративного суду для суспільства та держави, тому що повноцінне функціонування суспільства і держави можливе лише за наявності ефективної й сталої судової системи. З огляду на це, набуває актуальності нормативно-правове регулювання діяльності адміністративного суду, що і є

основною метою даної статті. Відзначимо, що на сьогодні в українській правовій науці нормативно-правове регулювання діяльності адміністративного суду завдяки працям О. М. Бандурки, О. О. Бандурки, В. Б. Авер'янова, Ю. П. Битяка, О. В. Джафарової, Н. П. Матюхіної, Р. С. Мельника та ряду інших авторів набуло певного наукового з'ясування, проте цей процес ще не можна вважати завершеним. Це пов'язано, насамперед з відсутністю належного нормативно-правового регулювання діяльності адміністративного суду, що, безумовно, негативно впливає на ефективність, а подекуди і законність діяльності судової системи України.

Новизна даної статті полягає у тому, що дослідження принципів діяльності адміністративного суду буде здійснено крізь призму адміністративного та конституційного права. Таким чином, досягнути мету означеної статті планується шляхом аналізу наукових праць щодо сутності, змісту та видів принципів, з наступним формулюванням власних висновків.

Для розгляду питання про принципи діяльності адміністративного суду необхідно проаналізувати норми законодавства, що регулює правовідносини за участю адміністративного суду.

Діяльність адміністративного суду здійснюється на основі принципів, які встановлюються виключно законами України. Для подальшого більш чіткого з'ясування сутності та видів принципів діяльності адміні-

стративного суду, доцільно вияснити зміст самого поняття «принцип».

Термін «принципи» вчені тлумачать, як основоположні ідеї або вимоги, які за умови своєї сукупності можуть встановлювати конструкцію правової держави. Ці принципи виникають, змінюються та розвиваються відповідно до впливу зовнішніх факторів, до яких можна віднести:

- відповідний рівень освіченості, правової свідомості, розвитку культури, освіти та інших елементів;
- належним рівнем моральних та духовних критеріїв певної групи осіб;
- існування стабільного механізму реалізації правових засад у діяльності державних органів;
- наявність не тільки правосвідомості, але й можливості реалізації основних прав та свобод [2, с.127].

Варто відзначити позицію Д.В. Кіреєва, який вказує, що встановлені принципи діяльності адміністративних судів повинні розумітися як правова основа закріплення та визначення їх правового статусу, що базується безпосередньо на нормах, передбачених чинним законодавством. Тож виявлення та дослідження адміністративно-правових засад діяльності адміністративних судів України може бути здійснено шляхом аналізу законодавства України, яке регулює їх створення та правовий статус [3, с.327].

Цікавою є позиція окремих дослідників, які правову категорію принципи тлумачать шляхом аналізу їх ознак, до яких віднесено:

- 1) принципи визначають сутність і зміст відповідних видів адміністративної юрисдикційної діяльності та їх процесуальних форм ;
- 2) вони виражають закономірності існування адміністративної юрисдикції як правового явища;
- 3) принципи є об'єктивними і незмінюваними, що гарантує стабільність процесуальних форм реалізації адміністративної юрисдикції ;
- 4) вони проявляються через вимоги до адміністративної юрисдикції як до самого правового явища в цілому, так і до про-

цесуальних форм його існування, а також правосуб'єктності осіб відповідних процесуальних відносин;

- 5) принципи урегульовані Основним Законом та іншими нормативно-правовими актами;
- 6) вони взаємопов'язані і взаємообумовлені;
- 7) принципи є легітимованими у суспільній свідомості як умови належної правової процедури реалізації адміністративної юрисдикції;
- 8) вони спрямовані як на ту особу, що буде здійснювати правозастосовчу діяльність, так і на суб'єкт правотворення ;
- 9) принципи спрямовані на охорону і захист прав, свобод, законних інтересів фізичних і юридичних осіб, інтересів держави (зокрема, щодо забезпечення громадського порядку , громадської безпеки тощо) [4, с. 294].

Отже, можна вважати, що принципи діяльності адміністративного суду – це основоположні начала, які дістали своє відображення в адміністративно-правових актах та на різних рівнях регламентують питання організації діяльності адміністративного суду.

На основі аналізу юридичної літератури щодо класифікації принципів права [5, с. 403-408; 6, с. 87-92; 7, с. 50-60; 8, с. 618-623], можна виділити такі основні їх підгрупи, а саме принципи:

- 1) що сформульовані у Конституції України та, переважно, галузевих законах, відображають побудову правової системи та системи права в цілому. Вони діють однаково щодо усіх галузей права, у зв'язку з чим існують, так би мовити, на двох рівнях:
 - а) загальноправовому. Так, наприклад, в Основному Законі передбачено принципи судочинства (ст. 129 Конституції України), серед яких:
 - законність;
 - рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;
 - забезпечення доведеності вини;
 - змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;
 - підтримання державного обвинувачення в суді прокурором;

- забезпечення обвинуваченому права на захист;

- гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;

- забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом;

- обов'язковість рішень суду [1].

б) галузевому, не змінюючи, однак, при цьому своєї сутності та своїх характеристик.

До переліку цих принципів зазвичай пропонують відносити принципи:

- верховенства права,

- верховенства закону,

- заснованості дій учасників правовідносин на законі,

- пріоритету прав і свобод людини і громадянина,

- рівності громадян перед законом,

- взаємної відповідальності держави і людини,

- гуманізму і справедливості у взаємовідносинах між державою та людиною.

2) спеціальні (ті, що відображають специфіку та особливості правого регулювання діяльності адміністративного суду). Інакше кажучи, спеціальні принципи права, які виникають, розвиваються під впливом загальних (конституційних) принципів та не повинні їм суперечити. Але поряд із означеним, на формування спеціальних принципів здійснює вплив мета адміністративного права [9, с.53].

Можна погодитись із позицією Р.С.Мельника про те, що формування системи спеціальних принципів адміністративного права перебуває під дією різних чинників, зокрема, на процес формування спеціальних принципів впливають, як власна правова історія, сучасне українське законодавство, мета вітчизняного адміністративного права та досвід зарубіжних країн, зокрема країн ЄС у цій сфері [9, с.53].

Відповідно до положень Кодексу адміністративного судочинства України, можна виділити наступні принципи діяльності адміністративного суду:

- верховенство права;

- законність;

- рівність усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом;

- змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі;

- гласність і відкритість адміністративного процесу;

- забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень адміністративного суду, окрім випадків, чітко передбачених установлених цим Кодексом [10].

До вказаних принципів можна віднести й інші принципи, такі як:

- принцип невідворотності настання відповідальності за вчинене правопорушення. Означена правова дефініція передбачає організацію діяльності адміністративного суду таким чином, за якої жодна особа не зможе уникнути юридичної відповідальності за вчинене протиправне з умислом або необережності діяння;

- принцип індивідуальності відповідальності. Згідно із даним принципом кожен громадянин та особа яка постійно або тимчасово проживає (перебуває) на території нашої держави може бути притягнута до адміністративної, кримінальної чи іншого виду відповідальності лише за ті діяння, які вона вчинила самостійно та лише один раз;

- принцип заборони бюрократизму. Відповідно до даної правової дефініції працівникам апарату та безпосередньо самим суддям адміністративного суду дозволяється здійснювати свою діяльність щодо виконання покладених на них функцій у максимально спрощеній формі. Сутність цього принципу передбачає заборону створення штучних, формалізованих перепон у процесі реалізації законних прав та інтересів фізичними та юридичними особами. Так, яскравим прикладом бюрократизму є ухвала судді Київського районного суду м. Харкова. Відповідно до вказаного рішення було залишено без розгляду позовну заяву громадянина М., оскільки заявник не зазначив у ній номер свого телефону, обмежившись лише наданням повної інформації про місце свого проживання [9, с.54] та інші.

Отже, на основі вище вказаного можемо підсумувати, що діяльність адміністративного суду регламентується великою кіль-

АНОТАЦІЯ

Дана стаття присвячена принципам діяльності адміністративного суду. Проаналізовано та звернуто увагу положення окремих нормативних документів, окреслено основні принципи діяльності адміністративного суду.

SUMMARY

The article is devoted to the problem of principals of administrative court activity. The author pays attention to different problems. Special attention pays to the principals of administrative court activity.

кістю правових принципів, які передбачені різноманітними правовими актами. Особливе місце серед останніх займають принципи проголошені у Конституції України. Існування спеціальних принципів організації діяльності адміністративного суду не виключає, їх розширення такими засадами, як: принцип невідворотності настання відповідальності за вчинене правопорушення; принцип індивідуальності відповідальності; принцип заборони бюрократизму та іншими.

Література

1. Конституція України : зі змінами та доповненнями: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради 28 черв. 1996 р.]. – Х.: Весна, 2008. – 48 с.
2. Денис Є. В. Основоположні принципи кодифікації законодавства / Є. В. Денис // Альманах права. – 2012. – Вип. 3. – С.127-130.
3. Кіреєва Д.В. Правове забезпечення діяльності адміністративних судів України / Д.В. Кіреєва // Актуальні проблеми права: теорія та практика. – 2012. – № 25. – С. 324-334.

4. Гусейнов Р. Х. Принципи адміністративної юрисдикції / Р. Х. Гусейнов // Право та управління. – 2012. – № 2. – С. 292-300.

5. Потапенко С. В. Система принципів адміністративного процесу України та проблеми їх класифікації / С. В. Потапенко // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 403-408.

6. Образцова І. О. Принципи бюджетного права // Право і безпека. – 2012. – №5(47). – С.87-92.

7. Мельник Р. С. Муніципальне право у системі національного права. – 2011. – № 2(2). – С. 50-60.

8. Мельник Р.С. Інститут адміністративної відповідальності у системі українського права / Р. С. Мельник // Форум права. – 2010. – №4. – С. 618-623.

9. Мельник Р. С. Інститут принципів адміністративного права у системі Загального адміністративного права / Р. С. Мельник. – Публічне право. – 2012. – № 3(7). – С.51-60.

10. Кодекс адміністративного судочинства України: Кодекс України №2747-IV від 06 липня 2005 року [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.